

W.S.

**"Zwierzęta gospodarskie w Księstwie
Warszawskim i Królestwie Polskim",
Tadeusz Sobczak, Wrocław -
Warszawa - Kraków 1964 : [recenzja]**

Rocznik Lubelski 8, 283

1965

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Autor zwraca szczególnie uwagę na wpływ organizacji sądów miejskich na organizację sądów ormiańskich, oraz na wpływ zasad postępowania sądowego polskiego na postępowanie w sądzie ormiańskim w Zamościu. Fakt, że gmina ormiańska w Zamościu była powołana w końcu XVI wieku powodował, iż Ormianie zamojscy zwracali się o wzory i pouczenie ustrojowo-prawne do Ormian w Kamieńcu Podolskim, a nie do Lwowa, gdzie samorząd ormiański w tym czasie uległ pewnym restrykcjom.

J. M.

Tadeusz Sobczak

**Zwierzęta gospodarskie w Księstwie Warszawskim i w Królestwie Polskim
w XIX w.**

Wrocław — Warszawa — Kraków 1964, ss. 63

Wydana przez Ossolineum, w serii źródeł do historii kultury materialnej, powielana praca Sobczaka, składa się z krótkiego wstępu i 56 kartogramów. Ich podstawę stanowią adiministracyjne mapy Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego (z zaznaczeniem departamentów, województw i guberni, a w ich ramach — obwodów i powiatów), na których uwidoczniiony został przypadający na te jednostki terytorialne odsetek zwierząt domowych, w przeliczeniu na 1 km² i 1000 mieszkańców. Autor podał dane o liczbie koni, wołów, bydła rogatego, trzody chlewnej i owiec.

Przekrój pionowy kartogramów (podają one kolejno dane z lat 1807/08, 1842/44 i 1899) rejestruje postępy hodowli w miarę upływu czasu i pozwala uchwycić jej dynamizm rozwojowy. Natomiast przekrój poziomy (uwzględniający podstawowe jednostki administracyjne) wydobywa wyraźne różnice między poszczególnymi dzielnicami i rejonami gospodarczymi Księstwa i Królestwa. Do szczególnie interesujących należą ostatnie kartogramy, pozwalające na porównanie w latach 1842 i 1899 hodowli w gospodarstwach chłopskich i dworskich.

Sumiennie opracowany i bardzo czytelny materiał statystyczny kartogramów będzie z pewnością stanowił podstawę dla wielu badań i prac z historii gospodarczej, także w skali regionalnej. Np. na terenie guberni lubelskiej rejestrują one wiele ciekawych zjawisk, dysproporcji między poszczególnymi powiatami w hodowli różnego rodzaju zwierząt, czy też między gospodarką hodowlaną dworską i chłopską.

Należy jedynie żałować, że wydawnictwo zawierające tak ciekawy i nowoczesnie opracowany materiał statystyczny, zostało wydane w formie powielonej. Wpłynęło to niekorzystnie na czytelność map i kartogramów.

W.S.

Halina Chamerska

**Właściciele ziemscy w powiecie hrubieszowskim. W: Społeczeństwo Królestwa
Polskiego, studia o uwarstwieniu i ruchliwości społecznej**

T. I. Red. W. Kula, Warszawa 1965, s. 67—97

W ślad za metodologicznym referatem prof. W. Kuli i J. Jedlickiego¹, zapowiadającym podjęcie szerszych badań nad strukturami społecznymi w Królestwie Polskim, ukazał się ostatnio tom studiów poświęconych temu zagadnieniu. Czytelnika